

De Rechtmatigheidsverklaring

Van introductie tot uitvoeringsplan
- Week 3 -

Week 3. Uitvoeringsplan Rechtmatigheid

In week 1 en 2 stonden we stil bij onze **bondgenoten** en bij de combinaties van **Visie & Strategie**:

1. De “Omdat het moet” visie met de “Wij doen niet meer dan nodig” strategie.
2. De “Gezond fundament” visie met de “Wij doen de dingen juist” strategie.
3. De “Toegevoegde waarde” visie met de “Wij doen de juiste dingen juist” strategie.

Met de theorie en de voordelen voor onze bondgenoten in onze rugzak, weten we “**Wat**” we moeten doen. Maar om de organisatie goed te adviseren moet er beeld zijn bij “**Hoe**” we dit doen.

Voor we de combinaties apart bespreken moeten we, ongeacht de keuze, enkele randvoorwaarden regelen. En geloof me; dit zijn niet persé *open deuren*, ook al zijn de randvoorwaarden al opgenomen in het controleprotocol. Het is belangrijk dit door te lichten nu het College van B&W verantwoordelijk wordt voor de rechtmatigheidsverklaring.

Randvoorwaarden

1. *Houding en gedrag*

Wij willen dat het College van B&W met vertrouwen een (financiële) rechtmatigheidsverklaring of *In Control Statement* afgeeft. Bedenk dat dit betekent dat we **aantoonbaar** rechtmatig handelen. We hebben dus een controledossier nodig waarmee we kunnen aantonen:

- a. Wat we hebben gecontroleerd;
- b. Waarom we dit hebben gecontroleerd;
- c. Hoe we dit hebben gecontroleerd;
- d. Welk normenkader we hebben gebruikt;
- e. Wat onze bevindingen zijn en wat we hieraan hebben gedaan.

In praktijk ontbreken onderdeel b en c vaak in controledossiers of audittrails. Wanneer we het ‘waarom’ en het ‘hoe’ niet kunnen aantonen, vragen we mensen feitelijk ons te geloven op onze blauwe ogen. Maar vanuit control-perspectief dient een aantoonbare controle en een compleet controledossier de basishouding te zijn. Doen we dit, dan is (ongeacht onze bevindingen) het toelichten van ons handelen, of het afleggen van verantwoording nooit een probleem.

2. *Vaststellen normenkader*

Het normenkader voor de financiële rechtmatigheidscontrole omvat alle, voor de financiële beheershandelingen, relevante externe Wet- en regelgeving en interne regelgeving (verordeningen, raadsbesluiten en (wettelijk verplichte) kaderstellende collegebesluiten).

Het normenkader voor de juridische rechtmatigheidscontrole en een *In Control Statement* omvat alle relevante externe Wet- en regelgeving en interne regelgeving (verordeningen, raadsbesluiten en (wettelijk verplichte) kaderstellende collegebesluiten) voor de financiële en niet-financiële beheershandelingen.

Elke organisatie beschikt al over een inventarisatie van het normenkader en heeft deze vastgelegd in het controleprotocol, dat jaarlijks geactualiseerd dient te worden.

Tip: Zorg voor een complete dossiervorming en neem ook de werkwijze voor het actualiseren en het vastleggen van het normenkader op in het controleprotocol.

3. Vaststellen controle- en rapportagetolerantie

De **goedkeuringstolerantie** is het bedrag dat de som van fouten in de jaarrekening en/ of onzekerheden in de controle aangeeft die in een jaarrekening maximaal mogen voorkomen, zonder dat de bruikbaarheid van de jaarrekening voor de oordeelsvorming door de gebruikers kan worden beïnvloed. (Bron: Besluit accountantscontrole decentrale overheden. BADO)

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% Lasten)	$\leq 1\%$	$1\% < X < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% Lasten)	$\leq 3\%$	$3\% < X < 10\%$	$\geq 10\%$	-

In de tabel zijn de minimum eisen opgenomen. De gemeenteraad kan als hij dat wil de goedkeuringstolerantie lager vaststellen.

De **Rapportagetolerantie** is gelijk aan of kleiner dan de bedragen van de goedkeuringstolerantie. Bij overschrijding vindt rapportering plaats in het verslag van bevindingen. Een lagere rapportagetolerantie leidt dus niet tot meer controlewerk, maar tot een uitgebreidere rapportage van bevindingen. Zo kunnen specifieke elementen, die voor het goedkeuringsoordeel van de accountant niet relevant zijn, toch onder de aandacht worden gebracht.

Tip: De goedkeuringstolerantie en de rapportagetolerantie zijn niets nieuws onder de zon. Zorg voor een complete dossiervorming en neem ook de werkwijze voor het vaststellen en vastleggen van de goedkeurings- en rapportagetolerantie op in het controleprotocol.

4. Vaststellen controle-opzet

Per combinatie van visie & strategie verschilt de controle-opzet. De handreiking voor de specifieke controle-opzet per combinatie wordt dan ook afzonderlijk besproken.

Tip: Zorg voor een complete dossiervorming en neem, ongeacht de gekozen visie & strategie combinatie, de werkwijze voor het vaststellen en vastleggen van de controle-opzet op in het controleprotocol.

5. Verslag van bevindingen en controleverklaring

Een rechtmatigheidscontrole kan niet zonder een controleverklaring en een verslag van de bevindingen. Nu de accountant niet meer verantwoordelijk is voor de rechtmatigheidsverklaring is het aan het College van B&W om een controleverklaring op te stellen.

Tip: Gebruik de modeltekst + toelichting Rechtmatigheidsverantwoording van de commissie BBV.

De “Omdat het moet” visie met de “Wij doen niet meer dan nodig” strategie.

Een organisatie kan om veel redenen (noodgedwongen) kiezen voor de “Omdat het moet” visie en de “Wij doen niet meer dan nodig strategie”. Belangrijkste is ook nu de organisatie te geven waar zij om vraagt: De geruststelling te voldoen aan Wet- en regelgeving, zonder meer te doen dan nodig.

Een beperkt uitvoeringsplan financiële rechtmatigheid operationaliseren we in een paar stappen:

1. **Randvoorwaarden**

Controleer of alle randvoorwaarden juist zijn opgenomen in het controleprotocol.

2. **Controle-opzet**

Omdat de organisatie niet toe is aan de introductie van een nieuwe werkwijze blijft de controle-opzet beperkt tot een gegevensgerichte controle op de relevante financiële beheershandelingen.

Inventariseer alle relevante bedrijfsprocessen en financiële beheershandelingen. Maak hierbij onderscheid tussen financiële beheershandelingen met betrekking tot het begrotingscriterium, het voorwaardencriterium en het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium. Neem vervolgens contact op met de accountant om de hoeveelheid gegevensgericht controlewerk én de wijze van steekproeftrekking te bespreken.

Tip: Leg de met de accountant overeengekomen controle-opzet vast zodat hier achteraf geen onduidelijkheid over kan ontstaan.

3. **Controle-uitvoer & rapportage**

Controleer de steekproeftrekkingen uit stap 2 en leg de juiste controle dossiers aan, voorzien van een complete audittrail. Stel vervolgens de bevindingenrapportage op, inclusief verbeterpunten én stel de controleverklaring (rechtmatigheidsverklaring) op met hulp van de modeltekst van de commissie BBV.

Aanvullingen

Het lijkt of we voor deze visie & strategie bijzonder weinig hoeven te doen. En dat klopt, want feitelijk zijn alle bouwstenen al in huis en is het geen *rocket science*. Realiseer je echter wel dat:

1. Deze werkwijze niet één van de voordelen van rechtmatigheid realiseert;
2. De organisatie enkel een financiële rechtmatigheidsverklaring afgeeft;
3. Deze werkwijze een reactieve controle achteraf is met een beperkt lerend vermogen.

In deze situatie is de bouwsteen die het vaakst ontbreekt een softwarematige ondersteuning voor de opzet, uitvoer en inrichting van de juiste controledossiers. Als de organisatie in software moet investeren, richt de blik dan wel vooruit. Zorg dat een keuze wordt gemaakt die vervolgstappen, zoals de juridische rechtmatigheid en het *In Control Statement*, mogelijk maakt. Anders is de korte (noodzakelijke) klap van nu, een desinvestering in de toekomst.

Voor de volledigheid zijn in de onderstaande tabel de voor- en nadelen van deze combinatie van visie & strategie opgenomen.

De financiële Rechtmatigheidsverklaring
Visie: Omdat het moet – Strategie: We doen niet meer dan nodig

Voordelen

1. De organisatie voldoet aan de wettelijke verplichting.
2. De organisatie gebruikt de bouwstenen die er al zijn.
3. De organisatie hoeft geen nieuwe dingen te leren.
4. De organisatie kan de werkwijze snel operationaliseren.

Nadelen

1. De organisatie geeft enkel een financiële rechtmatigheidsverklaring af.
2. De gekozen werkwijze van gegevensgerichte controles is erg arbeidsintensief.
3. De gekozen werkwijze is reactief (reparaties achteraf).
4. De gekozen werkwijze biedt geen structurele verbetering van de beheerorganisatie.
5. De gekozen werkwijze levert amper stuurinformatie op.
6. De organisatie toont alleen dat ze de dingen juist doet, niet dat ze de juiste dingen doet.
7. De organisatie laat kansen liggen om tijd, energie en geld te besparen.

Persoonlijke noot van de redactie

In onze visie is kiezen voor de “Omdat het moet” visie en de “Wij doen niet meer dan nodig” strategie alleen zinvol wanneer de organisatie echt niet anders kan. De organisatie laat nu immers volop mogelijkheden liggen en geeft slechts een smalle financiële rechtmatigheidsverklaring af. Deze op het oog goedkope en snelle oplossing is feitelijk duur, beperkt en onnodig arbeidsintensief.

In week 4 zien we hoe dit ook anders kan en behandelen we het uitvoeringsplan voor de juridische rechtmatigheid.

Opdrachten

Schrijf je plan

Voor die organisaties die door omstandigheden alleen kunnen kiezen voor de “Omdat het moet” visie en de “We doen alleen wat nodig is” strategie, kan op basis van de eerste drie weken een uitvoeringsplan Rechtmatigheidsverklaring worden geschreven.

Realiseer je dat jouw organisatie in een lastige periode zit. Wees daarom duidelijk en beknopt in je uitvoeringsplan. Geef aan “Wat” jullie moeten doen om te voldoen aan de wettelijke verplichting van de rechtmatigheidsverklaring in 2021 én “Hoe” jullie dit realiseren op een manier die bij de huidige situatie past. Houd het simpel!

Inventariseer

Voor die organisaties die kiezen voor een meer uitgebreide variant van de rechtmatigheidsverklaring is het meer dan zinvol om deze week tijd te spenderen aan het doorlichten van jullie controleplan. Hiermee vul je de randvoorwaarden al in en leg je de basis voor jouw toekomstig uitvoeringsplan.